

Abstrakt

Kurikulární dokumenty mnoha demokratických států včetně České republiky požadují, aby školy vedly žáky ke kompetencím pro demokratickou kulturu. Výsledky mezinárodního srovnání poukazují na to, že zatímco na úrovni znalostí jsou čeští žáci nad průměrem, v oblasti dovedností a postojů průměru naopak nedosahují. Právě dovednostní a postojovou složku může posílit participace žáků. Její kvalitní realizace ovšem není něčím samozřejmým a v českých školách se ji zřejmě nedaří realizovat efektivně. Smyslem práce bylo pochopit, na jaké překážky na úrovni kultury škol a na úrovni struktury škol i vzdělávacího systému při její implementaci mohou ředitelé narážet, a zejména pak zmapovat, co může pomoci tyto překážky překonávat.

Metody: Výzkum byl realizován formou mnohonásobné holistické případové studie tří škol, které mají s participací žáků rozsáhlé zkušenosti. Ve školách proběhly hloubkové rozhovory s třiceti pedagogy a studium školních dokumentů.

Výsledky: Klíčovou roli v tom, jak kvalitně bude participace realizována, hrají učitelé, neboť bez jejich podpory se většina žáků neumí adekvátně zapojit. Pro tuto činnost však učitelé mnohdy nemají ani motivaci, ani potřebnou erudici. Jejich motivaci ovlivňují zejména zkušenosti, které s participací zažili ve škole, na které působí. Jako užitečné se proto jeví, aby byla participace ve škole od počátku zavedena kvalitně. Toho vedení školy dosáhne tím, že vytvoří příznivé podmínky pro její realizaci těm učitelům, kteří ji realizovat chtějí, a současně ji usnadní těm, kteří motivovaní nejsou, pokud je z jejich strany podpora participace vyžadována. Dalším klíčovým faktorem je kultura školy. Vládne-li ve škole důvěra a pocit bezpečí, které učitelům umožňují sdílet své neúspěchy a společně hledat řešení problematických situací, zavádění participace to usnadní.

Závěry: Většina překážek realizace participace vyrůstá ze strukturálního nastavení vzdělávacího systému a jen menšina z nich spočívá v bariérách, které plynou z podstaty zavádění participace. Přesto však jsou ve zkoumaných školách podmínky pro realizaci participace celkově dobré. Pozitivem současného vzdělávacího systému je tak poměrně velká autonomie ředitelů škol, kteří mohou navzdory zřetelným omezením vzdělávacího systému pro participaci žáků ve své škole vytvářet vhodné prostředí.

Eliška Urbanová, abstrakt disertační práce: *Participace žáků jako cesta výchovy k demokratickému občanství. Překážky jejího rozvoje a jejich úspěšné překonávání.*